

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה

פרק חמשי; דפים נב – נג

צב. א. האם המנחות כשרות לבוא מן המינים דלהלן, לכתחילה ובדיעבד:

מצה, חמץ, רבוכה (= חלוט), שיאור?

ב. כיצד מחמצים את המנחות הבאות חמץ?

א. כל המנחות באות מצה, חוץ מעשר חלות החמץ שבתודה ושתי הלחם בעצרת. וצריך לשמרן מן החימוץ (מצה תהיה – החיה. כלומר הכשירנה ושמרה. רש"י).

וצריך לשמרן לשם מצה, כדין מצה בפסח (עפ"י חזון איש). ויש מי שצדד שאין צורך בשמירה לשמה (ע' שבט הלוי ח"ג סג, 1).

ובספר שפת אמת נסתפק האם המנחה כשרה כשמירה לשם מצות מצה של פסח. חמץ; כל המנחות פסולות לבוא ממנו (מצות תאכל; לא תאפה חמץ), מלבד השתים הנזכרות שדינן בחמץ ככתוב.

חמץ נוקשה – התוס' (כאן בד"ה אלא. וכן הסיקו בחולין כג:): צדדו שדינו כחמץ לענין מנחות [וכשר לשתי הלחם ולחמץ שבתודה. וכ"כ רש"י בחולין כג: ד"ה חמץ הוא], אלא שלכתחילה אין להביאו לתודה ולשתי הלחם מדרבנן – לדעת חכמים [ואולי אף לרבי חנינא ב"ג]. ואולם זהו רק לרבי מאיר הסובר שלוקים על חמץ נוקשה בפסח, אבל לרבי יהודה אינו כחמץ ממש (כ"כ בסד"ה אין. וע' חולין כג: שנסתפקו בגמרא האם לר"י חמץ נוקשה ספק חמץ ספק מצה הוא או בריה לעצמה. וי"א שלדעת רב חסדא שאמר למעט שיאור מ'לא תאפה חמץ', ודאי בריה הוא. ע' קר"א).

ולהלן (בתוס' נו סע"ב) מבואר שהמחמץ את המנחה להיותה חמץ נוקשה, חייב משום 'לא תעשה חמץ'. רבוכה; במנחת חביתין נאמר מרבכת – שבאה חלוטה ברותחין. אבל שאר המנחות אינן כשרות ברביכה, אף בדיעבד (מצה תהיה).

בשפת אמת צידד שתלוי הדבר במחלוקת האמוראים, האם רבוכה נידונית כמצה וכשרה למנחות בדיעבד, אם לאו. ועוד תמה על השמטת הרמב"ם דין רבוכה במנחות.

שיאור; 'שיאור דרבי מאיר', היינו בצק שהכסיפו פניו – לדעת רבי מאיר [שאמר האוכלו בפסח לוקה] הרי זה כדין חמץ ממש, ולדעת רבי יהודה הרי זה כמצה. (ואולם מדרבנן שיאור זה אסור באכילה בפסח אף לר' יהודה, אך מותר בהנאה. עפ"י פסחים מג; תוס').

'שיאור דרבי יהודה', הוא בצק שנסדק כקרני חגבים – שני סדקים שאינם נפגשים. זהו שלב מתקדם יותר מהכספת פנים] – לדעת רבי מאיר חמץ גמור הוא. ולרבי יהודה, אעפ"י שאינו בכלל 'חמץ' [ואפשר ספק חמץ הוא. כן נסתפק רבי זירא בחולין כג:], אעפ"י כ אינו בכלל 'מצה' הלכך פסול למנחה אף בדיעבד.

א. כיון ששיאור דרבי מאיר לר"מ הוא חמץ גמור, הרי זה בכלל אזהרת לא תאפה חמץ (עפ"י קרן אורה). אבל שאור דרבי יהודה לר"י אינו עובר בלאו זה (ע' רעק"א פסחים מג; חזו"א לה, ט).

ב. שיאור דרבי יהודה לרבי יהודה, כשם אינו 'מצה' למנחות, כך אין אדם יוצא בו ידי חובת אכילת מצה (עפ"י שפת אמת).

ג. הלכה כרבי יהודה שהאוכל שיאור בפסח פטור ממלקות [ואולם לענין סימני ה'שיאור' פסק הר"ף הלכה כרבי מאיר, שכל שיש בו כקרני חגבים הרי זה חמץ גמור, שכך נשנה במשנה בפסחים בלשון 'חכמים']. הלכך עיסה שהכסיפו פניה כשרה למנחה כמצה. אבל נסדקה כקרני חגבים – פסולה.

ב. לדברי רבי מאיר, לאחר מדידת הסולת היה לש ממנו מעט, וטומנו בתוך הסולת ומתחמץ, וממנו היה מחמץ את השאר. ולדברי רבי יהודה היה מביא שאור מחומץ יפה מביתו, ונותנו לתוך העשרון (-הכלי) וממלאו.

[והכל מודים שאין מוציאים מעט מן הקמח ומחמצים אותו בחוץ, במקום חמים או בתוך עיסה מחומצת, ומחזירים אותו לעשרון – גזרה משום הרואים אותו מביאו מבחוץ ואינו מודדו עכשו ויסברו שהוא מוסיף על העשרון].

הרמב"ם בפירושו המשנה פסק דלא כר' יהודה (כי מלשון 'אמרו לו' משמע שהרבים חולקים על ר' יהודה), ואולם בחיבורו הגדול פסק כרבי יהודה.

דף נד

צג. א. האם תפוחים מחמצים את העיסה? מנחות הבאות חמץ, האם כשר להחמיצן בתפוחים?

ב. תפוח תרומה שריסקוהו ונתנהו לתוך עיסה וחמצה – האם העיסה מותרת לזרים?

ג. מנחת חוטא, האם היא מגובלת במים?

א. לפי המבואר בסוגיא, התפוחים מחמיצים את העיסה על כל פנים להיותה 'חמץ נוקשה'. ונחלקו חכמים ורבי חנינא בן גמליאל (/ בן תרדיון) האם מחמיצים את המנחה בתפוחים (רחב"ג) אם לאו (חכמים).

א. אפשר שלדעת רבי חנינא ב"ג החמצה בתפוחים חימוץ גמור הוא, ואפשר שחמץ נוקשה הוא ולדעתו חמץ נוקשה כשר במנחה לכתחילה (עתוס' נג. ד"ה אלא, ועוד).

ולחכמים, אפשר שבדיעבד כשרה ולא אסרו אלא לכתחילה (כן צדדו בתוס' שם).

ב. אומר רבנו תם, וכן דעת רוב הראשונים (ע' שו"ת הרשב"א שלג; או"ח תסב): דוקא משום תערובת המים שבעיסה, לכך מי התפוח מחמיצים כחמץ נוקשה [ומהרמב"ם משמע שחמץ גמור הוא], אבל ללא מים, מי פירות אינם מחמיצים – לדעת רבא בפסחים, ודלא כמשמעות הירושלמי.

ואולם למעשה נטה ר"ת להחמיר שאפילו ללא מים ייחשב כחמץ נוקשה. וכן נקט רש"י (בפסחים לו.) שמי פירות ללא מים הוי חמץ נוקשה. וכן היא דעת הראב"ד (חמץ ה, ב.). [בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד צח) כתב שחייבים לחוש לשיטתם, ואין יכולת אף לכל גדולי דורנו להתיר, כיון שכבר נהגו כן ברוב המקומות (ע"ש פרטים נוספים)].

ב. הואיל והתפוחים מחמיצים עכ"פ כחמץ נוקשה, הרי עיסה שנתנו בה תפוח מרוסק של תרומה ונתחמצה – אסורה.

אפשר שאסורה מדאורייתא דילפינן מפסח וממנחות, ואפשר מדרבנן (ע' שבט הלוי ח"ב מה, א.). בירושלמי אמרו שרבי יוסי מתיר (מובא בתוס').